

Ilona Lechowicz

Uniwersytet Opolski

Językowy profil feministki w notach autoprezentacyjnych

Feminizm wzbudza ostatnio duże zainteresowanie, a zarazem wiele emocji. Bywa oskarżany o niszczenie polskiej kultury i tradycji¹, a feministki odbierane są często jako zagrożenie dla porządku społeczno-kulturowego i, co za tym idzie, ukazywane w negatywnym świetle. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie językowego profilu *feministki* z punktu widzenia samych zainteresowanych.

Profil rozumiem w sposób zaproponowany przez Jerzego Bartmińskiego i Stanisławę Niebrzegowską. Profil to efekt procesu *profilowania*, który: „jest subiektywną (tj. mającą swój podmiot) operacją językowo-pojęciową, polegającą na swoistym kształtowaniu obrazu przedmiotu poprzez ujęcie go w określonych aspektach (podkategoriach, fasetach), takich jak na przykład pochodzenie, cechy wyglądu, funkcje, zdarzenia, przeżycia, w ramach pewnego typu wiedzy i zgodnie z wymogami określonego punktu widzenia”². Profil to „nie tyle wariant znaczenia, co raczej wariant wyobrażenia przedmiotu hasłowego, ukształtowany poprzez dobór faset, ich uporządkowanie według reguł implikacji, ich wypełnienie treścią stosownie do przyjętej wiedzy o świecie, zarazem wariant kreowany przez jakiś czynnik dominujący, dominantę”³.

W przyjętej koncepcji szczególne miejsce zajmuje *faset* (zwana też *aspektem* lub *podkategorią*), która jest podstawowym narzędziem służącym porządkowaniu profilu. Udowodniono istnienie schematów definicyjnych dla pewnych grup leksyki, jak nazwy artefaktów czy zwierząt, opracowano też zestawy faset dla stereotypów narodowych i zawodowych⁴. Przy konstrukcji profilu feministki kierowałam się

¹ Zob. na przykład Z. Kloch, *Odmiany dyskursu. Semiotyka życia publicznego w Polsce po 1989 roku*, Kraków 2006, s. 39.

² J. Bartmiński, S. Niebrzegowska, *Profile a podmiotowa interpretacja świata*, [w:] *Profilowanie w języku i w tekście*, red. J. Bartmiński, R. Tokarski, Lublin 1998, s. 212.

³ *Ibidem*, s. 217.

⁴ *Ibidem*, s. 216 n.

wskazówkami zawartymi w samym materiale badawczym i nie zakładałam z góry liczby ani rodzaju faset. Wzorzec stanowiły artykuły Jerzego Bartmińskiego⁵ i Katarzyny Mosiołek-Kłosińskiej⁶. W trakcie badań wyodrębniłam dziewięć faset, tworzących dwa podprofile: publiczny i prywatny. Do pierwszego należą: formy działalności feministycznej, inna działalność społeczno-polityczna, wykształcenie, praca zarobkowa, miejsce zamieszkania. Dominantą jest działalność feministyczna. Do profilu prywatnego należą zainteresowania, życie rodzinne, cechy osobowości, stosunek do feminizmu. Profil prywatny stanowi dopełnienie profilu publicznego. Fasety uporządkowano w kolejności od najczęściej do najrzadziej pojawiających się.

Materiał badawczy stanowią noty informacyjne o autorach, zamieszczone pod tekstami publikowanymi w feministycznym kwartalniku „Zadra” z lat 2007–2010. Ich treść nie jest standaryzowana i nie pochodzi od redakcji, lecz jest kwestią osobistej decyzji autora tekstu. W niektórych notach podano jedynie informacje o działalności publicznej, inne informują także o życiu prywatnym. Dzięki zróżnicowaniu treści autoprezentacji staje się możliwe skonstruowanie pełniejszego i bogatszego profilu pojęcia. Ponieważ tematem jest profil *feministki*, wyłączyłam z zebranego materiału noty o feministach-mężczyznach, a także o kobietach spoza środowiska, które brały udział w polemikach drukowanych w czasopiśmie. W wypadku gdy dana autorka publikuje systematycznie i używa stale tej samej notki, podaję tylko jedną lokalizację cytatu.

1. Profil publiczny

1.1. Formy działalności feministycznej

Feministka to „zwolenniczka, propagatorka feminizmu — ruchu społecznego dążącego do wszechstronnie rozumianego wyzwolenia kobiet”⁷. W definicji słownikowej na plan pierwszy wysuwa się działalność w ruchu społecznym. Działalność jest również dominantą konstruowanego profilu. Podstawową formą działalności jest praca na rzecz organizacji różnego typu, jak fundacje i stowarzyszenia, na przykład:

działa w Fundacji MaMa⁸, prezeska Stowarzyszenia Kobiet Bieszczadzkich „Nasza Szansa”, dyrektorka Ośrodka Wsparcia SOS⁹, współzałożycielka eFKi¹⁰,

⁵ J. Bartmiński, *Zmiany stereotypu Niemca w Polsce. Profile i ich historyczno-kulturowe uwarunkowania*, [w:] *Profilowanie...*

⁶ K. Mosiołek-Kłosińska, *Profil pojęcia komunizm (na podstawie wypowiedzi z okresu kampanii wyborczej 1995)*, [w:] *Profilowanie...*

⁷ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 11, Poznań 1997, s. 230.

⁸ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 26.

⁹ *Ibidem*, s. 53.

¹⁰ *Ibidem*, s. 79.

była stażystka OŚKi, w której odpowiadała m.in. za redagowanie „Kalendarium Wydarzeń” i tłumaczenia. Współpracuje z Fundacją Feminoteka¹¹, przewodnicząca stowarzyszenia PROFEMINA¹², prowadzi Federację na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny¹³;

grupy nieformalne:

feministka, członkini nieformalnej grupy Porozumienie Kobiet 8 Marca¹⁴, członkini Zarządu Obywatelskiego Forum Kobiet¹⁵;

partie:

członkini Akademickiego Koła Łódzkiej Partii Kobiet¹⁶, wiceprzewodnicząca Partii Kobiet region Pomorze, sympatyczka Kobiet dla Pomorza, członkini Stowarzyszenia WAGA i Trójmiejskiej Akcji Kobiectej¹⁷.

Kolejną formą działalności jest organizacja różnego typu akcji oraz uczestnictwo w nich. Najczęściej wzmiankowane są manify¹⁸, czyli feministyczne manifestacje w Dniu Kobiet, których celem jest zwrócenie uwagi na problemy kobiet:

współorganizatorka I Manify Toruńskiej i Ladyfestu w Toruniu¹⁹, beznadziejnie uzależniona od manify²⁰, feministka praktyczna (współorganizowała m.in. Drugą Śląską Manifę) i teoretyczna²¹, współorganizuje manify²².

Rzadziej są to akcje propagandowe:

propagatorka symulatora ciężowego dla mężczyzn²³, trenerka antydyskryminacyjna²⁴.

Za formę działalności feministycznej należy uznać badania naukowe. Takie rozumienie jest w zasadzie obce słownikowi, ale bliskie ustaleniom badaczy dyskursu feministycznego, którzy dzielą go na dwie odmiany: socjopolityczną i akademicką²⁵. Przedmiotem badań są kobiety (nie tylko Polki) jako grupa społeczna:

pisze doktorat o prozie kobiecej po 1989 roku w świetle dyskusji nad tożsamością Polek²⁶, pisze pracę doktorską z literatury komparatywnej o macierzyństwie

¹¹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 36.

¹² „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 46.

¹³ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 56.

¹⁴ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 10.

¹⁵ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 96.

¹⁶ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 38.

¹⁷ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 47.

¹⁸ Szerzej o manifach i ich medialnym wizerunku zob. K. Rosner, *Manify i prasa. Wizerunki ruchu feministycznego w polskich mediach*, „Kultura i Społeczeństwo” 2008, nr 3.

¹⁹ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 13.

²⁰ *Ibidem*, s. 10.

²¹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 28.

²² „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 10.

²³ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 23.

²⁴ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 54.

²⁵ Zob. na przykład B. Witosz, *Dyskurs i stylistyka*, Katowice 2009, s. 203.

²⁶ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 45.

*i tożsamości kobiet wśród współczesnych pisarek Nigerii, Zimbabwe i Polski*²⁷,
*pisze o roli kobiet w Polsce*²⁸;

także role pełnione przez kobiety:

*pisze doktorat o relacji matek i córek*²⁹, *przygotowuje pracę magisterską o władczyniach średniowiecznej Serbii. Pochłonięta odnajdywaniem śladów matriarchatu i twórczości kobiet w najbardziej zaskakujących miejscach na osi czasu*³⁰;

problemy kobiet:

*socjolożka z magisterium o dyskryminacji na rynku pracy*³¹, *zмага się z magisterką o (nie)dostępności antykoncepcji w Polsce*³², *pisze pracę doktorską o społecznym postrzeganiu aborcji*³³;

wreszcie twórczość kobiet:

*badaczka współczesnej perskiej literatury kobiecej*³⁴, *pisze doktorat o herstorii Jadwigi Żylińskiej*³⁵.

Przedmiotem zainteresowania jest również sam feminizm, jego historia w Polsce i na świecie:

*autorka książki Damy, rycerze i feministki. Kobięcy dyskurs emancypacyjny w Polsce*³⁶, *przygotowuje pracę o transnarodowym ruchu kobiecym*³⁷

oraz jego obecność w kulturze:

*obroniła doktorat Między feminizmem a katolicyzmem*³⁸, *pisze pracę magisterską o feminizmie prawniczym*³⁹, *interesuje ją sztuka feministyczna, multimedialna i azjatycka*⁴⁰, *w swojej pracy badawczej zajmuje się przede wszystkim performancem feministycznym*⁴¹.

1.2. Inna działalność społeczna

Na kształt i cele współczesnego ruchu feministycznego wpłynęła amerykańska Nowa Lewica. Feminizm radykalny zaadaptował do swych potrzeb pewne jej metody oraz idee, jak podkreślanie równości oraz stawanie w obronie prześlado-

²⁷ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 10.

²⁸ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 41.

²⁹ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 10.

³⁰ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 81.

³¹ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 18.

³² *Ibidem*, s. 73.

³³ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 9.

³⁴ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 33.

³⁵ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 23.

³⁶ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 79.

³⁷ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 65.

³⁸ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 30.

³⁹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 58.

⁴⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 84.

⁴¹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 84.

wanych⁴². Z tego względu naturalnymi sojusznikami feministek są organizacje broniące praw człowieka oraz praw mniejszości, przede wszystkim seksualnych (ruch LGBT — z ang. Lesbians, Gays, Bisexuals, Transgenders — lesbijki, geje, biseksualiści, osoby transgenderyczne). To drugie powiązanie wynika z faktu, że zarówno zdaniem feministek, jak i ruchu LGBT, tradycyjne pojmowanie powinności płci stanowi główny powód dyskryminacji osób, które nie pasują do wzorca. Znajduje to również odzwierciedlenie w profilu feministki. Feministka często równoległe jest działaczką ruchu LGBT:

działa na rzecz społeczności LGBT w Polsce, współorganizuje LadyFesty⁴³, działaczka LGBT⁴⁴, feministka i działaczka LGBT⁴⁵;

walczy o prawa człowieka:

od 1993 roku pracuje w organizacjach działających na rzecz praw człowieka⁴⁶, członkini Amnesty International⁴⁷;

należy do partii o podobnym programie:

członkini Zarządu Krajowego Zielonych 2004⁴⁸, członkini Rady Krajowej Zieloni 2004 [...] startowała w wyborach do Parlamentu Europejskiego z listy Centrolewicy⁴⁹;

podejmuje też pracę w rozmaitych fundacjach i organizacjach pozarządowych:

współpracuje z kilkoma organizacjami pozarządowymi we Wrocławiu⁵⁰, wielokrotna wolontariuszka⁵¹, liderka kampanii „Zrobione — docenione — wiele warte” [...] (Od) zawsze i wszędzie działająca w trzecim sektorze⁵², aktywistka Warszawskiej Biblioteki Wolnościowej⁵³.

1.3. Wykształcenie

Ten aspekt profilu znajduje w materiale źródłowym szczególnie bogatą eksplicację, gdyż informacje tego typu pojawiają się w niemal wszystkich notach. Feministka ma wyższe wykształcenie (nierzadko stopień doktora), względnie jest w trakcie studiów. Przeważnie jest humanistką, często absolwentką kilku kierunków, na przykład:

⁴² Zob. „feminizm radykalny” w: K. Ślęczka, *Feminizm. Ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu*, Katowice 1999.

⁴³ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 10.

⁴⁴ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 50.

⁴⁵ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 63.

⁴⁶ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 53.

⁴⁷ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 7.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 28.

⁴⁹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 50.

⁵⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 37.

⁵¹ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 38.

⁵² „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 53.

⁵³ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 59.

*absolwentka socjologii, filologii polskiej i logopedii na Uniwersytecie Wrocławskim*⁵⁴, *z wykształcenia humanistka*⁵⁵, *studiowała anglistykę na UMCS w Lublinie*⁵⁶, *doktorantka Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego*⁵⁷, *z wykształcenia historyczka sztuki*⁵⁸, *absolwentka psychologii, gender studies oraz studiów nad kulturą. Obecnie uczy się w Szkole Dramatu*⁵⁹, *obroniła doktorat z filmoznawstwa*⁶⁰, *polonistka i anglistka, doktorantka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*⁶¹.

Szczególnym rodzajem studiów humanistycznych są silnie związane z myślą feministyczną interdyscyplinarne studia podyplomowe Gender Studies:

*kulturoznawczyni i absolwentka Gender Studies na UW*⁶², *absolwentka etnologii, antropologii kulturowej i Gender Studies UW*⁶³, *doktorantka nauk o sztuce UMK w Toruniu, absolwentka Gender Studies UW*⁶⁴.

Poza szeroko rozumianą humanistyką w materiale badawczym występują także nauki ścisłe: *ukończyła fizykę, doktoryzowała się z religioznawstwa*⁶⁵, *z wykształcenia chemiczka*⁶⁶; ekonomia: *ekonomistka z wykształcenia*⁶⁷, *absolwentka Wydziału Menedżerskiego WSHiP oraz Podyplomowego Studium Public Relations na Uniwersytecie Warszawskim*⁶⁸; prawo: *studentka prawa, członkini Koła Naukowego Gender Studies UG*⁶⁹ i medycyna: *ginekolożka*⁷⁰.

Zarówno częstotliwość pojawiania się informacji o wykształceniu (nieomal wszystkie noty), jak również podejście do kwestii studiów (częste wzmianki o ukończeniu kilku kierunków oraz kontynuacji nauki na studiach doktoranckich lub podyplomowych) świadczą o tym, że wiedza i wykształcenie są w środowisku feministycznym wysoko cenione. Upodabnia to profil feministki do kulturowego wizerunku wiedźmy (zgodnie z etymologią ‘ta, która wie’). Paralela feministka–wiedźma jest tym bardziej uzasadniona, że postać wiedźmy jest wartościowana pozytywnie w dyskursie feministycznym jako archetyp silnej, mądrej kobiety i swego rodzaju ideowa poprzedniczka. Tak zwane polowanie na czarownice przedstawia się jako celowe działanie, mające pozbawić kobiety resztek autonomii⁷¹. W ma-

⁵⁴ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 37.

⁵⁵ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 108.

⁵⁶ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 74.

⁵⁷ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 40.

⁵⁸ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 99.

⁵⁹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 116.

⁶⁰ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 97.

⁶¹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 11.

⁶² „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 26.

⁶³ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 70.

⁶⁴ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 108.

⁶⁵ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 36.

⁶⁶ *Ibidem*, s. 99.

⁶⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 39.

⁶⁸ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 76.

⁶⁹ *Ibidem*, s. 80.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 33.

⁷¹ Zob. szerzej na przykład M. Ciechomska, *Mała historia aborcji*, [w:] *Głos mają kobiety*, red. S. Walczewska, Kraków 1992, s. 67–70.

teriale badawczym pojawia się zresztą u jednej z autorek samookreślenie mianem wiedźmy: *wiedźma, wojowniczką*⁷².

1.4. Praca zarobkowa

Feministka, o ile nie jest już studentką, z reguły pracuje zarobkowo. Wykonywane zawody najczęściej wymagają samodzielności, skupienia i zaangażowania. Feministka często jest wykładowczynią, na przykład:

*adiunktka w Katedrze Mediów i Kultury Audiowizualnej Uniwersytetu Łódzkiego, prowadzi zajęcia w Katedrze Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu*⁷³, *ma szczęście, bo zajmuje się uczeniem historii i teorii literatury oraz krytyki feministycznej, czyli tym, co lubi najbardziej*⁷⁴, *z konieczności nauczycielka akademicka*⁷⁵, *prowadzi zajęcia z socjologii medycyny w Collegium Medicum UJ*⁷⁶, *profesorka filologii polskiej na UAM w Poznaniu. Prowadzi Pracownię Krytyki Feministycznej Instytutu Filologii Polskiej UAM*⁷⁷.

Może też zarabiać na życie piórem — bywa dziennikarką lub publicystką: *redaktorka „Echa Bieszczadów”*⁷⁸, *dziennikarka-freelancerka*⁷⁹, *redaktorka internetowego pisma „Interalia”*⁸⁰, *dziennikarka*⁸¹, *prowadzi magazyn dla nastolatek*⁸², *niezależna recenzentka literacka*⁸³, *współpracuje z Gazetą Lubuską*⁸⁴;

pisarką:

*pisze książki dla dzieci*⁸⁵, *poetka, prozaiczka, dramatopisarka, eseistka, publicystka radiowa*⁸⁶, *pisze felietony i inne teksty do publikacji, opowiadania, powieści*⁸⁷;

tłumaczką:

*nauczycielka i tłumaczka*⁸⁸, *zajmuje się przekładem*⁸⁹.

Feministka może też być pracownicą dużej firmy:

⁷² „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 52.

⁷³ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 108.

⁷⁴ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 15.

⁷⁵ *Ibidem*, s. 113.

⁷⁶ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 72.

⁷⁷ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 103.

⁷⁸ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 53.

⁷⁹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 28.

⁸⁰ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 28.

⁸¹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 28.

⁸² „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 48.

⁸³ *Ibidem*, s. 112.

⁸⁴ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 11.

⁸⁵ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 30.

⁸⁶ *Ibidem*, s. 110.

⁸⁷ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 41.

⁸⁸ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 66.

⁸⁹ *Ibidem*, s. 103.

*obecnie rekruterka, kierowniczką ds. relacji pracowniczych*⁹⁰, *pracuje w dużej międzynarodowej korporacji*⁹¹, *pracuje w marketingu*⁹².

Może też prowadzić działalność gospodarczą:

*prowadzi ze współniczką własną firmę*⁹³, *razem z przyjaciółkami prowadzi internetowy sklep z ubraniami vintage www.3sisters.pl*⁹⁴, *właścicielka agencji PR i komunikacji marketingowej PRIME IMAGE*⁹⁵.

Inne branże pojawiają się okazjonalnie. Są to sport: *jest trenerką WenDo*⁹⁶, *instruktorka wspinaczki wysokogórskiej*⁹⁷, *turystyka: przewodniczka beskidzka*⁹⁸, *medycyna: prowadzi prywatny gabinet*⁹⁹, *instruktorka pierwszej pomocy*¹⁰⁰, *nietypowe usługi: trenerka twórczego myślenia*¹⁰¹, *niezależna kuratorka sztuki*¹⁰², *pomoc społeczna: pracuje w obszarze pomocy społecznej/polityki społecznej*¹⁰³.

W analizowanym materiale tylko raz wystąpiło określenie wskazujące na prowadzenie domu:

*zawód wykonywany — kura domowa z mnóstwem zainteresowań*¹⁰⁴.

Zasługuje ono na uwagę z dwóch względów. Po pierwsze, wykonywanie prac domowych nazwano zawodem. Po drugie, użyty zwrot — *kura domowa* — ma wydźwięk pejoratywny. Stereotypowa *kura domowa* to kobieta o wąskich horyzontach i zaniedbana. Użycie tego zwrotu przez samą zainteresowaną, ostentacyjnie, z jednoczesnym podkreśleniem, że jest to osoba z *mnóstwem zainteresowań*, stanowi próbę rozbrojenia negatywnego stereotypu i jako takie jest zgodne z feministycznymi postulatami.

1.5. Miejsce zamieszkania

Feministka to najczęściej mieszkanka dużego miasta w Polsce: *mieszka w Krakowie*¹⁰⁵, *mieszka w Warszawie*¹⁰⁶, *mieszka w Gdańsku*¹⁰⁷, *najbliższe sercu miasta — Kraków*¹⁰⁸, *mieszka w Katowicach, skąd planuje dalekie po-*

⁹⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 16.

⁹¹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 13.

⁹² „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 36.

⁹³ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 36.

⁹⁴ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 45.

⁹⁵ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 76.

⁹⁶ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 53.

⁹⁷ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 66.

⁹⁸ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 74.

⁹⁹ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 33.

¹⁰⁰ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 65.

¹⁰¹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 25.

¹⁰² „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 108.

¹⁰³ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 116.

¹⁰⁴ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 62.

¹⁰⁵ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 16.

¹⁰⁶ *Ibidem*, s. 84.

¹⁰⁷ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 30.

¹⁰⁸ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 15.

*dróże i dokąd powraca z tych bliższych*¹⁰⁹, *lubi miasta położone nad wodą, a obecnie mieszka w Poznaniu*¹¹⁰, *mieszka w Gdańsku, pracuje w Gdyni, studiuje w Toruniu*¹¹¹;

lub poza granicami kraju, czasem także poza granicami Europy:

*ostatnio mieszka z mężem i kotem w Brukseli, odpoczywając z ulgą od parafrasińskiego Krakowa*¹¹², *obecnie widywana najczęściej w Birmingham*¹¹³, *na czasowej emigracji w Londynie*¹¹⁴, *z pochodzenia częstochowianka, z zasiedzenia krakowianka, aktualnie pomieszkuje w Sarajewie*¹¹⁵, *zakochana w Stambule, gdzie studiowała pół roku*¹¹⁶, *była lektorką języka polskiego w Duszanbe, w Tadżykistanie*¹¹⁷, *mieszka na Zanzibarze*¹¹⁸.

Rzadko mieszka w małej miejscowości na prowincji:

*mieszka na Podkarpaciu, ale wolałaby w San Francisco*¹¹⁹, *mieszka na Opolszczyźnie*¹²⁰, *mieszka na wsi pod Szczecinem*¹²¹.

2. Profil prywatny

2.1. Zainteresowania

Według przytaczanej już definicji feministka to „zwolenniczka, propagatorka feminizmu — ruchu społecznego dążącego do wszechstronnie rozumianego wyzwolenia kobiet”. Definicja sytuuje feministkę w przestrzeni publicznej i pomija kwestie życia prywatnego, tymczasem jak wynika z materiału badawczego, z punktu widzenia samych zainteresowanych *feminizm to nie światopogląd, tylko sposób na życie*¹²². Takie podejście ma również uzasadnienie w feministycznej teorii (na przykład hasło feministek radykalnych: *Prywatne jest polityczne!* wskazujące na ścisły związek obu sfer życia)¹²³. Z tego względu słuszne wydaje się skonstruowanie prywatnego profilu feministki. Jest on mniej rozbudowany niż profil publiczny i wyraźnie od niego zależny — to działalność publiczna i teoria feministyczna wpływają na życie prywatne, nie odwrotnie.

¹⁰⁹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 74.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 103.

¹¹¹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 63.

¹¹² „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 112.

¹¹³ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 59.

¹¹⁴ *Ibidem*, s. 70.

¹¹⁵ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 48.

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 33.

¹¹⁷ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 31.

¹¹⁸ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 38.

¹¹⁹ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 113.

¹²⁰ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 89.

¹²¹ *Ibidem*, s. 93.

¹²² „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 22.

¹²³ Por. K. Millet, *Teoria polityki płciowej*, [w:] *Nikt nie rodzi się kobietą*, red. T. Hołówka, Warszawa 1982.

Prywatne zainteresowania feministki często mają związek z jej wykształceniem i są zbliżone do zainteresowań badawczych. Ogólnie można powiedzieć, że feministkę interesuje kultura:

*kocha muzykę Amos. Lubi kino, książki i podróże*¹²⁴, *miłośniczka i obrończyni sztuki współczesnej*¹²⁵, *lubi dobry film, teatr i literaturę*¹²⁶, *entuzjastka spędzania czasu na czytaniu, wielbicielka książek i gorącej herbaty*¹²⁷, *kocha kino, seriale i robótki ręczne*¹²⁸, *wielbicielka filmów dokumentalnych i fanka Humphreya Bogarta. Jeździ na festiwalach filmowe i pisze o tym, co na nich zobaczy*¹²⁹, *pasjonatka twórczości Virginii Woolf i Brunona Schulza*¹³⁰, *pasjonatka kultury japońskiej ze szczególnym uwzględnieniem mangi i anime*¹³¹.

Nie poprzestaje na biernym uczestnictwie w kulturze, na roli konsumentki, bywa też twórczynią. Pisze, często wykorzystując w roli medium internet:

*miłośniczka komiksów, prowadzi witrynę poświęconą obecności kobiet w tym medium*¹³², *w wolnych chwilach pisze*¹³³, *pisze madrugada.blox.pl*¹³⁴, *prowadzi literackiego bloga*¹³⁵, *pisze pamiętnik oraz bloga*¹³⁶;

uprawia również sztukę wizualną:

*melomanka, zapalona podróżniczka, która powoli zgłębia arkana fotografii*¹³⁷, *z zamiłowania fotografik*¹³⁸;

rzadziej poświęca się muzyce:

*menedżerka i członkini słynnego zespołu „Falszujące Żony”*¹³⁹, *instrumentalistka dęta drewniana*¹⁴⁰, *śpiewa w chórze*¹⁴¹.

Feministka lubi zwierzęta. Czasami obserwuje dzikie stworzenia:

*obserwatorka życia rodzinnego ludzi i wiewiórek*¹⁴², *marzy o leśniczówce — mile widziane wilki i sarny*¹⁴³, *dokarmiaczka kaczek*¹⁴⁴.

¹²⁴ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 64.

¹²⁵ *Ibidem*, s. 92.

¹²⁶ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 40.

¹²⁷ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 23.

¹²⁸ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 42.

¹²⁹ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 26.

¹³⁰ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 118.

¹³¹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 107.

¹³² „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 99.

¹³³ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 13.

¹³⁴ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 38.

¹³⁵ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 116.

¹³⁶ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 83.

¹³⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 50.

¹³⁸ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 50.

¹³⁹ *Ibidem*, s. 37.

¹⁴⁰ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 15.

¹⁴¹ *Ibidem*, s. 42.

¹⁴² „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 64.

¹⁴³ *Ibidem*, s. 110.

¹⁴⁴ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 41.

Częściej jednak jest posiadaczką zwierząt domowych, z reguły kota:
*wielbicielka kotów*¹⁴⁵, *wspólnie wychowują kota*¹⁴⁶, *z miernym rezultatem spełnia się w działaniach wychowawczych względem kota Bolesława*¹⁴⁷, *przyjaciółka pewnej czarnej kotki*¹⁴⁸, *współopiekunka kotki Saskii*¹⁴⁹;

rzadziej pojawiają się inne gatunki:

*współwychowuje świnkę morską, która bardzo lubi turbofolk*¹⁵⁰, *lubi psy*¹⁵¹, *mieszka z dwiema króliczkami (płci żeńskiej) i kotką*¹⁵².

Ciekawa jest częstotliwość wzmianek o kotach. Upodobanie do tego gatunku zwierząt przypisuje się między innymi wiedźmom (chodzi przede wszystkim o czarne koty), a także domatorom. Do feministek pasują oba wyjaśnienia, co jednak nie znaczy, że wszystkie feministki są domatorkami.

Na liście zainteresowań wysoko plasują się podróże:

*lubi podróże, ale zawsze wraca do Cieszyna*¹⁵³, *z zamiłowania podróżniczka i czytelniczka*¹⁵⁴, *maniaczka gór wszelakich*¹⁵⁵, *podróżniczka*¹⁵⁶.

Feministka jest również aktywna fizycznie. Najczęściej tańczy:

*tańczy od siódmego roku życia*¹⁵⁷, *tańczy flamenco*¹⁵⁸, *uwielbia tańczyć*¹⁵⁹;

rzadziej — trenuje sporty walki, względnie jakąś sztukę samoobrony:

*od dwóch lat trenuje boks*¹⁶⁰, *jest trenerką WenDo*¹⁶¹, *trenuje Wing Tsun Kung Fu*¹⁶².

Sporadycznie pojawiają się inne sporty, jak kolarstwo: *rowerzystka długodystansowa*¹⁶³ czy wspinaczka górska: *miłośniczka wspinaczki i dobrych książek*¹⁶⁴.

Do rzadszych hobby należy ogrodnictwo:

¹⁴⁵ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 39.

¹⁴⁶ *Ibidem*, s. 50.

¹⁴⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 7.

¹⁴⁸ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 110.

¹⁴⁹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 63.

¹⁵⁰ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 48.

¹⁵¹ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 109.

¹⁵² „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 50.

¹⁵³ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 30.

¹⁵⁴ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 113.

¹⁵⁵ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 74.

¹⁵⁶ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 29.

¹⁵⁷ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 40.

¹⁵⁸ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 42.

¹⁵⁹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 93.

¹⁶⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 68.

¹⁶¹ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 53.

¹⁶² „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 52.

¹⁶³ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 15.

¹⁶⁴ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 73.

w chwilach wolnych od czytania uprawia ogród¹⁶⁵, z zamięłowania ogrodniczka i zbieraczka jagód¹⁶⁶;

kuchnia:

uwielbia cynamon i marcepan¹⁶⁷, uwielbia wszystko co wiśniowe¹⁶⁸, italo-filka, uwielbia zieloną herbatę i yerba mate. Całym sercem oddana idei eko-livingu¹⁶⁹.

oraz spotkania z ludźmi, przy czym feministka jest nastawiona na rozmowę i budowanie relacji, nie na tak zwane życie towarzyskie:

w wolnych chwilach bardzo się kocha i przyjaźni¹⁷⁰, lubi chodzić nad rzekę, rozmawiać z ludźmi i jeść lody. Nie lubi lansu¹⁷¹, lubi organizować konferencje i rozmawiać o literaturze i sztuce¹⁷².

Wśród form spędzania wolnego czasu znalazły się również robótki ręczne:

gdyby miała czas na hobby, wróciłaby do wyszywania, którego nauczyła ją Babcia, podhalańska hafciarka ludowa¹⁷³, kocha kino, seriale i robótki ręczne¹⁷⁴, latem haftuje, w zimie szydekuje¹⁷⁵.

Takie hobby wymaga komentarza. Feministki często są przedstawiane stereotypowo jako kobiety, które unikają wszelkich zajęć tradycyjnie uznawanych za kobiece, w rzeczywistości jednak sytuacja jest bardziej złożona. Postulat przekroczenia ograniczeń płci nie jest równoznaczny z maskulinizacją, a feminizm dąży w równej mierze do równouprawnienia kobiet, jak i tego, co kobiece. Wiąże się to ze swoistym dowartościowaniem tradycji: na przykład tradycyjne kobiece rzemiosła, jak tkactwo i szycie, czy hobby, jak robótki ręczne, stanowią źródło metafor dla akademickiego dyskursu feministycznego. *Patchwork* to pierwotnie „coś zszytego ze ścinków tkanin”, wtórnie „układ kobiecych narracji scalonych z odrębnymi, niepowiązanych logicznie fragmentów”¹⁷⁶. Wskazuje się ponadto rolę tego typu zajęć w budowaniu bliskich relacji między kobietami, co widać też w materiale badawczym: *gdyby miała czas na hobby, wróciłaby do wyszywania, którego nauczyła ją Babcia, podhalańska hafciarka ludowa*. Feministki reinterpretują tradycję i wykorzystują ją do swych własnych celów.

¹⁶⁵ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 108.

¹⁶⁶ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 89.

¹⁶⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 113.

¹⁶⁸ „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 11.

¹⁶⁹ *Ibidem*, s. 67.

¹⁷⁰ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 43.

¹⁷¹ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 72.

¹⁷² „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 103.

¹⁷³ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 71.

¹⁷⁴ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 42.

¹⁷⁵ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 29.

¹⁷⁶ B. Witosz, *op. cit.*, s. 214.

2.2. Życie rodzinne

Tylko część analizowanych not zawierała informacje o rodzinie. Ze zgromadzonego materiału wynika, że feministka uznaje za równoprawne wszelkie życiowe wybory. Może to być tradycyjne heteroseksualne małżeństwo:

mieszka z mężem,¹⁷⁷ razem z mężem¹⁷⁸, miłośniczka królików i swojego męża¹⁷⁹;

heteroseksualny związek nieformalny:

w związku stałym, ale bez papierów¹⁸⁰, w stałym związku z feministą¹⁸¹, niezależna mimo stałego związku¹⁸², nie-mężatka z wyboru, za to dietna z zamiłowania¹⁸³;

związek homoseksualny, w zależności od miejsca zamieszkania zalegalizowany bądź nie:

szczęśliwa żona cudownej żony Karoliny¹⁸⁴, mieszka ze swoją partnerką Aleksandrą¹⁸⁵;

oraz bycie singlem:

żyje w stanie wolnym¹⁸⁶.

Feministka odgrywa też rolę matki:

mama dwóch rozbrykanych chłopców — dwuletniego Adama i czteromiesięcznego Filipa¹⁸⁷, matka dwóch dorosłych córek¹⁸⁸, nieustannie dumna mama Alicji Anny¹⁸⁹, feministka i matka z krwi i kości¹⁹⁰, gdyby miała córkę, powiedziałaby jej: za wszelką cenę pielęgnuj głębokie przyjaźnie z kobietami. Ma syna, któremu mówi inne ważne rzeczy¹⁹¹.

Okazjonalnie pojawiają się inne role w rodzinie, jak bycie babcią: *matka i babka¹⁹², wnuczka: wnuczka reemigrantki¹⁹³, i ciotką: zdaniem swoich siostrzenic najlepiej sprawdza się w roli ciotki¹⁹⁴.*

¹⁷⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 11.

¹⁷⁸ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 30.

¹⁷⁹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 65.

¹⁸⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 39.

¹⁸¹ *Ibidem*, s. 50.

¹⁸² „Zadra” 2008, nr 1–2, s. 13.

¹⁸³ *Ibidem*, s. 23.

¹⁸⁴ *Ibidem*, s. 49.

¹⁸⁵ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 50.

¹⁸⁶ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 11.

¹⁸⁷ *Ibidem*, s. 92.

¹⁸⁸ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 36.

¹⁸⁹ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 93.

¹⁹⁰ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 113.

¹⁹¹ „Zadra” 2009, nr 3–4, s. 38.

¹⁹² „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 112.

¹⁹³ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 75.

¹⁹⁴ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 9.

Rodzina jest mimo wszystko mniej istotnym aspektem profilu feministki niż jej działalność publiczna, a nawet zainteresowania, co odbiega od tradycyjnego wzorca kobiety w kulturze polskiej. Polska feministka nie jest jednak radykalistką negującą wartość rodziny i erotyki (a takie postulaty zdarzały się w ruchu feministycznym na Zachodzie¹⁹⁵), a jedynie nie stawia rodziny na pierwszym miejscu. W rodzinie najważniejsze są dla niej relacje między kobietami (zwłaszcza matka–córka). Podkreśla też, że również jako matka jest feministką: *feministka i matka z krwi i kości*¹⁹⁶. Wiąże to profil prywatny z publicznym.

2.3. Cechy osobowości

Także ten aspekt profilu nie ma zbyt bogatej eksplikacji, na podstawie materiału badawczego można jednak wskazać kilka typowych cech. Są to idealizm:

*nieprawdopodobna idealistka*¹⁹⁷, *w planach ma studia doktoranckie i zmienianie świata na lepsze, optymistka, idealistka*¹⁹⁸. *Wierzy, że pracą od podstaw można powoli zmienić świat na lepszy, że dyskutując można osiągnąć kompromis ponad podziałami, że integrując różne środowiska można sprawić, że tolerancja będzie czymś najnormalniejszym w świecie*¹⁹⁹;

nastawienie na przeżycia duchowe, przy czym ich źródłem są albo religie niechrześcijańskie, albo też przeżycia duchowe mają charakter areligijny:

*buddystka*²⁰⁰, *studiuje i praktykuje buddyzm od ponad dwudziestu lat*²⁰¹, *interesuje się religiami, chociaż żadnej nie praktykuje*²⁰², *kobieta zafascynowana przekraczaniem swoich ograniczeń i pracą nad sobą. Chce towarzyszyć innym kobietom w poszukiwaniu ich tożsamości*²⁰³, *weganka, czasami w bibliotece, czasami w kawiarni, nigdy w kościele*²⁰⁴;

oraz waleczność, co kontrastuje z poprzednio wymienioną cechą:

*życiowe motto: Never ever give up!*²⁰⁵, *freeganka i miejska terrorystka*²⁰⁶, *wiedźma, wojowniczką*²⁰⁷.

¹⁹⁵ Zob. na przykład D. Densmore, *O celibacie*, [w:] *Nikt...*

¹⁹⁶ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 113.

¹⁹⁷ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 13.

¹⁹⁸ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 9.

¹⁹⁹ *Ibidem*, s. 47.

²⁰⁰ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 64.

²⁰¹ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 36.

²⁰² „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 84.

²⁰³ *Ibidem*, s. 54.

²⁰⁴ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 85.

²⁰⁵ „Zadra” 2007, nr 3–4, s. 62.

²⁰⁶ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 59.

²⁰⁷ „Zadra” 2010, nr 3–4, s. 52.

2.4. Stosunek do feminizmu

Z analizowanych not wynika, że feminizm jest dla feministki czymś więcej niż tylko zbiorem poglądów. Działalność feministyczna bywa życiową pasją:

*uwielbia obalać patriarchat*²⁰⁸, *feministka zdeklarowana, dla której feminizm to nie światopogląd, tylko sposób na życie*²⁰⁹;

bywa też częścią rodzinnej tradycji:

*feministka z dziada pradziada (dosłownie! Pierwszym feministą w rodzinie był dziadek)*²¹⁰, *spadkobierczyni śląskiej myśli feministycznej prababci Rozalii*²¹¹.

Stanowi to jeszcze jeden punkt łączący profil publiczny i prywatny.

Podsumowanie

Feministka należy do różnego typu organizacji kobiecych, uczestniczy w akcjach, także edukacyjnych, oraz pracuje naukowo. Jest też działaczką społeczną: członkinią ruchu LGBT, organizacji broniących praw człowieka, lewicowych partii politycznych, pracuje też w trzecim sektorze. Ma wyższe wykształcenie, zwykle humanistyczne. Najczęściej pracuje jako nauczyciel akademicki, publicystka lub prowadzi działalność gospodarczą. Mieszka w dużym mieście w Polsce lub poza jej granicami, rzadko w małej miejscowości. Jako osoba prywatna uczestniczy w życiu kulturalnym, zarówno w roli konsumentki, jak i współtwórczyni. Lubi zwierzęta, najbardziej koty. Jej pozostałe zainteresowania to podróże, taniec, sporty walki, ogrodnictwo, kuchnia, spotkania z ludźmi, robótki ręczne. Nie przywiązuje większej wagi do życia rodzinnego. Uznaje za równoprawne wszelkie typy związków. Skupia się też na relacjach z innymi kobietami w rodzinie. To idealistka, nastawiona na przeżycia duchowe, a przy tym waleczna. Feminizm jest jej pasją, czasami częścią rodzinnej tradycji.

Jak widać, profil feministki, wyłaniający się z not autoprezentacyjnych, odbiega w wielu punktach od tradycyjnego obrazu kobiety w kulturze polskiej. „Typowa kobieta” nie zajmuje się polityką, kariera jest dla niej mniej istotna niż rodzina, za to interesuje się modą i pielęgnacją urody. Paradoksalnie jednak to feministka przykładą większą wagę do swojej płci. Warto tu wspomnieć o pewnej charakterystycznej cesze, która w materiale eksplikacyjnym ujawnia się pośrednio, mianowicie stosunku feministki do języka. Konsekwentnie stosuje żeńskie formy nazw zawodów i tytułów naukowych, nawet jeśli nie są one w polszczyźnie powszechnie przyjęte lub są trudne do wymówienia (adiunktka), co jest zgodne

²⁰⁸ „Zadra” 2007, nr 1–2, s. 62.

²⁰⁹ „Zadra” 2010, nr 1–2, s. 22.

²¹⁰ „Zadra” 2008, nr 3–4, s. 105.

²¹¹ „Zadra” 2009, nr 1–2, s. 15.

z postulatem językowego uwidocznienia kobiet²¹². Feministka przekracza ograniczenia nakładane na kobietę przez kulturę, podkreślając jednocześnie kobiecą tożsamość.

Bibliografia

Literatura

- Bartmiński J., *Zmiany stereotypu Niemca w Polsce. Profile i ich historyczno-kulturowe uwarunkowania*, [w:] *Profilowanie w języku i w tekście*, red. J. Bartmiński, R. Tokarski, Lublin 1998.
- Bartmiński J., Niebrzegowska S., *Profile a podmiotowa interpretacja świata*, [w:] *Profilowanie w języku i w tekście*, red. J. Bartmiński, R. Tokarski, Lublin 1998.
- Ciechomska M., *Mała historia aborcji*, [w:] *Głos mają kobiety*, red. S. Walczewska, Kraków 1992.
- Densmore D., *O celibacie*, [w:] *Nikt nie rodzi się kobietą*, red. T. Hołówka, Warszawa 1982.
- Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska J., *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Lublin 2010.
- Kloch Z., *Odmiany dyskursu. Semiotyka życia publicznego w Polsce po 1989 roku*, Kraków 2006.
- Millet K., *Teoria polityki płciowej*, [w:] *Nikt nie rodzi się kobietą*, red. T. Hołówka, Warszawa 1982.
- Mosiołek-Kłosińska K., *Profile pojęcia komunizm (na podstawie wypowiedzi z okresu kampanii wyborczej 1995)*, [w:] *Profilowanie w języku i w tekście*, red. J. Bartmiński, R. Tokarski, Lublin 1998.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 11, Poznań 1997.
- Rosner K., *Manify i prasa. Wizerunki ruchu feministycznego w polskich mediach*, „Kultura i Społeczeństwo” 2008, nr 3.
- Ślęczka K., *Feminizm. Ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu*, Katowice 1999.
- Witosz B., *Dyskurs i stylistyka*, Katowice 2009.

Źródła

- „Zadra” 2007, nr 1–2.
- „Zadra” 2007, nr 3–4.
- „Zadra” 2008, nr 1–2.
- „Zadra” 2008, nr 3–4.
- „Zadra” 2009, nr 1–2.
- „Zadra” 2009, nr 3–4.
- „Zadra” 2010, nr 1–2.
- „Zadra” 2010, nr 3–4.

²¹² Zob. M. Karwatowska, J. Szpyra-Kozłowska, *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Lublin 2010, s. 244–250.